

**Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний педагогічний університет  
імені Г.С. Сковороди  
Жешувський університет (Республіка Польща)  
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

## **Матеріали**

**IV Міжнародної науково-практичної конференції**

# **ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**12 грудня 2019 року**

**Харків  
2020**

## ЕКСПЕРИМЕНТ У СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

**Золотухіна С.Т.**

доктор педагогічних наук, професор  
завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи  
Харківський національний педагогічний університет  
імені Г. С. Сковороди  
м. Харків, Україна

**Лозова В.І.**

доктор педагогічних наук, професор  
м. Харків, Україна

*У тезах на основі ретельного аналізу праць вітчизняних дослідників визначено та схарактеризовано етапи педагогічного експерименту як цілісного методу наукового пізнання.*

**Ключові слова:** педагогічний експеримент, дослідження, етапи, умови експерименту.

*Based on the thorough analysis of the Ukrainian scientists' works, the article author has determined and characterized the stages of pedagogical experiment as a holistic method of scientific knowledge.*

**Key words:** pedagogical experiment, research, stages, conditions of experiment.

В умовах сучасних викликів особливе місце займають дослідження, які здійснено за допомогою чітко запланованого та проведеного експерименту. Навіть статті без детального опису експерименту не беруться до уваги редакційною комісією провідних вітчизняних і зарубіжних журналів.

Експеримент як ефективний засіб, метод дослідження привертав увагу багатьох науковців (А.І. Зільберштейн, Ю.К. Бабанський, В.І. Лозова, О.Г. Колгатін та ін.); як предмет дослідження розглядався в працях і монографії І.А. Панасенко. Нею детально виписано генезу експерименту як «емпірично комплексного методу наукового дослідження педагогічних явищ і процесів в Україні 1943-1991pp.»[1].

Ця публікація визначає метою розкриття етапів педагогічного експерименту, що на сьогодні є дискусійним і спостерігаються певні розходження щодо їх назв і цільових установок.

Педагогічні дослідження мають особливе значення в системі здійснення наукової роботи, але за умови чіткої та правильної його розробки, постановки та проведення з урахуванням академічної, наукової доброчесності. Експеримент як ефективний науково-дослідний метод займає вагоме місце для отримання достовірних результатів, перевірки гіпотез тощо.

Аналіз наукової літератури свідчить, що в теорії педагогічного експерименту є деякі неузгодження у визначенні його суті, етапів проведення. Наприклад, окремі автори (С. Збандуто) зводять педагогічний експеримент до «контрольованого спостереження за зміною якостей досліджуваних явищ при передбачених змінах певних факторів і стабілізації всіх інших».

На наш погляд, таке розуміння експерименту звужує його функції та призначення. Педагогічний експеримент – явище більш багатогранне. Як унікальний метод наукового теоретичного та емпіричного пізнання, педагогічний експеримент дає можливість глибоко вивчати і точно описувати факти, структурувати цілісні явища на складники, варіювати умови для їх функціонування, довести або спростувати наукові гіпотези, дослідити розвиток окремих зв'язків і точніше фіксувати результати процесів або явищ.

Справжній експеримент, як правило, базується на науковій теорії, перевіряє її на практиці і є джерелом нових теоретичних концепцій, а також практичних висновків і рекомендацій (М. Гончаров).

Узагальнюючи підходи та різні точки зору на педагогічний експеримент, констатуємо, що він має три взаємопов'язані етапи: початковий (констатувальний), формувальний, заключний (контрольний). Так, змістовим наповненням констатувального етапу педагогічного експерименту є проведення пілотажного опитування як учасників експерименту, так і встановлення вихідного стану предмета дослідження, встановлення рівня сформованості певної властивості, якості, параметру, визначення причин вихідного стану, критеріїв і відповідних показників, рівнів (високий, середній, низький; репродуктивний, реконструктивний, творчий тощо).

Саме на цьому етапі відбираються групи (експериментальні, контрольні (якщо потрібно)); розробляється план експерименту (де проводити, тобто база експерименту, хто проводить, термін проведення, методики оцінювання початкових даних в ході експерименту і, відповідно, кінцевих результатів тощо).

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачає його здійснення згідно з розробленою програмою (планом) експерименту відбувається запровадження відібраних методів, засобів, форм; розроблених систем, технологій, методик (що є предметом дослідження) з метою формування, розвитку, виховання певної якості, ставлення, умінь, комплексу знань, компетентностей тощо.

Тобто на формувальному етапі експерименту розвивається його «кухня», при можливості бажано застосовувати варіативність у проведенні заходів за певних умов це дозволяє встановити вагомість як окремого методу, технології, методики, так і їх сукупності.

Контрольний (кінцевий) етап педагогічного експерименту має на меті представлення глибокого всебічного аналізу отриманих результатів. Згідно з визначеними критеріями, методиками оцінювання вдається отримати кількісні (за допомогою методів математичної статистики) та якісні результати.

За зразок радимо використовувати, ознайомлюватися, аналізувати експериментальні дослідження, що проводяться під керівництвом докторів педагогічних наук, професорів О.В. Попової, Л.Д. Зеленської, О.М. Іонової та ін. у їхніх дослідженнях простежується чітка відповідність сучасним вимогам.

У теорії педагогічного експерименту залишилося ще багато проблемних місць, серед них такі: співвідношення колективного й одноосібного експерименту; обов'язковість наявності контрольної групи; перевага природного чи штучного експерименту тощо.

На сьогодні більшість дослідників схилиються до колективного експерименту, який, на переконання В.О. Сухомлинського, зберігає природні умови педагогічного процесу; виключає будь яку упередженість; сприяє точності й конкретності висновків, критерієм об'єктивності яких є колективний досвід; здійснюється виключно досвідченими педагогами, яким довіряє колектив [2, с. 15-16].

На сьогодні залишаються актуальними для дослідження питання не стільки як забезпечити систему знань, а як навчити здобувачів освіти різним способам оволодіння інформацією; формування досвіду індивідуально-творчої діяльності, а також досвіду емоційно-вольового (морального естетичного) ставлення людини до знань, до дійсності, уміння користуватися системою цінностей суспільства тощо.

Отже, визнаючи особливу роль експерименту в системі педагогічних досліджень, зазначаємо його як унікальний ефективний метод наукового пізнання, з його чіткою структурою й обов'язковими умовами проведення (чіткість визначення експериментального майданчика, розробка програми (плану) експерименту, критеріїв, показників, методик, методів математичної статистики, дотримання академічної доброчесності тощо).

#### **Список використаних джерел:**

1. Панасенко І.А. Експеримент у педагогічних дослідженнях в Україні: теорія та практика (1943-1991рр.) : Монографія. Донецьк: Державне підприємство Ордена «Знак пошани» всеукраїнське державне багатопрофільне видавництво «Донбас», 2013. 760с.
2. Сухомлинський В.А. Постановка експеримента педагогическим коллективом средней школы. *Советская педагогика*. 1958. №5. С. 14-27.

### **ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Кабацька О. В.**

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри валеології

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

*У статті розкрито питання створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладі вищої освіти. Висвітлено різні підходи науковців щодо розкриття суті цього середовища. Проаналізовано досвід забезпечення здоров'язбереження студентів в освітньому середовищі класичного університету.*

**Ключові слова:** *студенти, заклад вищої освіти, здоров'язбережувальне середовище.*

## **Секція V. Проблеми вищої та середньої школи: дидактика, виховання, управління**

**Гузенко Н. О., Попов В. Д.**

Застосування виховних ситуацій у процесі формування досвіду моральної поведінки старших підлітків 160

**Гук І. П.**

Педагогічне забезпечення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів медичного коледжу 163

**Дейниченко Г. В., Дейніченко Т. І.**

Роль і місце технічного конструювання в умовах реформування загальної середньої освіти 167

**Жуков В. П.**

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів під час педагогічних практик 170

**Золотухіна С. Т., Лозова В. І.**

Експеримент у системі педагогічного дослідження 174

**Кабацька О. В.**

До питання створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладі вищої освіти 176

**Князян М. О.**

Дослідницька компетентність майбутніх перекладачів: сутність та структура 180

**Кохан Д. М.**

Вплив гендерних стереотипів сучасного суспільства на формування шляхетного ставлення до жінки 183

**Красін С. А.**

Аналіз поглядів студентів на проблему формування готовності до усвідомленого батьківства 186

**Лебедик Л. В.**

Сучасні вимоги до змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи 189

**Ленська О. О., Ступницька Н. М.**

Специфіка викладання для студентів із девіантною поведінкою 193

**Прокопенко А. І., Доценко С. О.**

Цифрова компетентність майбутнього фахівця 196

**Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Ткачов А. С.**

Інноваційний університет як флагман сучасної вищої освіти 199

**Харківська А. А.**

Імплементация принципів академічної доброчесності ЗВО на засадах просвітницької діяльності 203

**Юрченко О. В.**

Особливості осмислення давньоруської етніміки як фактору творення національної свідомості 207

**Avdieienko I. M., Kotova A. V., Shamaieva I. I.**

Main types of non-linguistic specialty students' self-study 211